

Dr hab. inż. Wojciech Kruszyński prof. uczelni
Wydział Biologii i Hodowli Zwierząt
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu
ul. Chęłmońskiego 38C, 51-630 Wrocław

Wrocław, dnia 15.11.2023 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr inż. Aleksandry Garbacz
pt. „Analiza polimorfizmu w genach potencjalnie odpowiedzialnych za padaczkę idiopatyczną w populacji gończego polskiego”

Podstawę opracowania recenzji stanowi decyzja Rady Wydziału Nauk o Zwierzętach Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie z dnia 19.09.2023 oraz pismo dyrektora Instytutu Nauk o Zwierzętach SGGW w Warszawie Pana dr hab. Marcina Gołębiowskiego prof. SGGW z dnia 25.09.2023r.

1. Syntetyczna charakterystyka recenzowanej rozprawy

Promotorem rozprawy doktorskiej jest Pani prof. dr hab. Wanda Olech-Piasecka a promotorem pomocniczym dr inż. Zuzanna Nowak-Życzyńska.

Przedmiotowa rozprawa doktorska dotyczy problematyki podłoża genetycznego jednej z poważnych chorób neurologicznych – padaczki idiopatycznej u psów. Podjęty problem jest trudny do analizy ze względu na specyfikę genetycznych uwarunkowań tej choroby u poszczególnych ras psów i stosunkowo nieliczny materiał badawczy jaki jest możliwy do uzyskania. Doktorantka w sposób umiemytny dokonała analizy tego zagadnienia a przedstawiona mi do recenzji praca ma spójną i przemyślana strukturę i składa się z:

- 7 zasadniczych rozdziałów, w większości rozbudowanych o kilka podrozdziałów,
- 15 tabel, 22 wykresów oraz materiałów ilustracyjnych (fotografii (3), schematów (4), dendrogramów (1) i formularzy (1)) zawartych w tekście,
- spisu bibliograficznego zawierającego 147 pozycji literaturowych i opracowań ściśle związanych z tematem opracowania, w tym: 135 (92,0%) pozycji literaturowych zagranicznych, 12 (8,0%) pozycji literaturowych polskich 81 (55%) pozycji ukazało się po roku 2010. Bibliografia zawiera również jedną pracę Doktorantki.

Całość pracy, zawarta jest na 98 ponumerowanych stronach.

2. Ocena doboru tematu rozprawy

Zjawisko chorób genetycznych jest istotnym problemem nękającym zarówno populacje naszego gatunku jak i zwierząt nam towarzyszących czy użytkowanych produkcyjnie. W myśl zasady, że lepiej zapobiegać niż leczyć, najlepszą i szeroko stosowaną strategią w próbach zmniejszenia problemu chorób genetycznych w populacjach zwierząt jest poznanie mechanizmów ich genetycznego uwarunkowania i

zastosowanie schematów kojarzeń zmniejszających frekwencje tych negatywnych zjawisk. W związku z tym każde badania prowadzone w tym zakresie są ważne i godne uwagi tym bardziej te prowadzone na zwierzętach mogących potencjalnie służyć jako model takich uwarunkowań dla człowieka. W większości choroby neurologiczne charakteryzują się, oprócz złożonego najczęściej wielogenowego podłoża czasami powiązanego dodatkowo z oddziaływaniem czynników środowiska, specyfiką rasową. I jak się okazuje dla każdej rasy czy grupy rasowej inne geny warunkują te zjawiska. Kolejną trudnością mogą być małe liczebności dostępnych, obciążonych chorobą osobników do badań i konieczność stosowania różnorodnych narzędzi zwiększających możliwości badawcze.

W związku z tym, bardzo wysoko oceniam dobór tematu rozprawy doktorskiej, w której Doktorantka podjęła temat analizy polimorfizmów genów potencjalnie odpowiedzialnych za padaczkę idiopatyczną u psów.

3. Ogólna charakterystyka rozprawy

Treść rozprawy doktorskiej została przedstawiona w siedmiu zasadniczych rozdziałach, które zostały poprzedzone spisem treści.

We wstępie - **rozdział pierwszy**, Autorka rozprawy, w sposób bardzo syntetyczny, przedstawiła tło i genezę poruszanych zagadnień uzasadniając zarówno znaczenie analizowanej rasy jak i badanej choroby neurologicznej.

W **rozdziale drugim** będącym przeglądem piśmiennictwa Doktorantka przedstawiła charakterystykę i historię rasy gończy polski. Część ta jest bardzo szczegółowa (mimo stosunkowo niewielkiej objętości – 29 stron) zarówno co do historii rasy jak i opisu pokroju i ich zmian od powstania do czasów współczesnych. Na uwagę zasługują podrozdziały poświęcone strukturze genetycznej analizowanej rasy. Autorka oprócz analizy rodowodowych linii matecznych i ojcowskich przedstawia informacje o zróżnicowaniu różnych markerów molekularnych w tej rasie łącznie z allelami prywatnymi. Podkreślić należy że w tej części pracy Doktorantka przedstawia również swoje własne badania tych zależności. Na stronie 23 pracy pojawia się informacja, że w związku z małą liczbą założycieli rasy (24 osobniki po połowie samce i samice) w populacji występuje wysokie spokrewnienie i niewielkie zróżnicowanie genetyczne. Tymczasem cytowane dalej badania zarówno innych autorów jak i przedstawione w wynikach badania własne Autorki wskazują na coś przeciwnego (co znalazło nawet potwierdzenie w drugim punkcie rozdziału wnioski). Jak wytłumaczyć tą różnicę. W dalszej części Doktorantka opisuje różne formy padaczki i sposoby ich diagnozy a także szczegółowo charakteryzuje geny zaangażowane w powstawanie tego schorzenia u różnych ras. Szczególnie skupiając się na analizowanych w dalszej części pracy następujących genach: ADAM23, DOK5, PCDH9, ARFGEF2. Całość oparta jest o aktualne piśmiennictwo ale należy zweryfikować zarówno zgodność podawanych w pracy pozycji ze spisem i odwrotnie (15 pozycji nie ma w spisie lub są w spisie ale nie ma do nich odwołania w tekście) i jest bardzo wiele literówek oraz wiele niezgadujących się ze sobą dat publikacji.

Kolejny w pracy **rozdział trzeci** – cel pracy w którym autorka przedstawiła dwa zasadnicze cele badań identyfikacje genów i zawężenie ich liczby do najbardziej prawdopodobnych w wywoływaniu analizowanego schorzenia. Zarówno cel główny jak i cel szczegółowy są właściwe i jasno sprecyzowane.

Materiał i metody czyli **rozdział czwarty** został zredagowany typowo dla pracy badawczej. W części pierwszej pokrótce scharakteryzowany został materiał badawczy było to łącznie 48 osobników rasy gończy polski w tym 12 osobników chorych. W tabeli 5 zamieszczono informacje o osobnikach chorych. Jest tam m.in. kolumna opisana jako lekooporność. Nie ma natomiast informacji (lub ja jej nie znalazłem) w jaki sposób tą właściwość definiowano (w formularzu ankiety będącej podstawą rozpoznania choroby nic takiego nie funkcjonuje). Podrozdział metody konsekwentnie został podzielony na metody: analizy rodowodowej (podano właściwe narzędzia do tego typu badań); genetycznej przeprowadzone przy użyciu mikromacierzy Illumina CanineHD BeadChip a genotypowanie wykonano w Laboratorium Genetyki Bydła w Parzniewie; statystycznej analiza asocjacyjna GWAS, analiza pojedynczych polimorfizmów oraz analiza w obrębie genu ADAM23. Ten ostatni podrozdział w rzeczywistości obejmuje metaanalizę w obrębie tego genu i może lepiej to doprecyzować. Wszystkie analizy statystyczne zostały przeprowadzone przy użyciu właściwych narzędzi bioinformatycznych i we właściwej sekwencji łącznie z analizą haplotypów o ile występowała taka możliwość. W analizie pojedynczych polimorfizmów zastosowano cztery modele genetyczne kodominacji, dominacji, recesywny overdominacji. Są to rozwiązania jak najbardziej właściwe i najczęściej standardowo wykorzystywane do tego typu badań. Czy Autorka rozważyła zastosowanie modelu addytywno logistycznego, który też może być uwzględniany przy tego typu badaniach?

W **rozdziale piątym** - wyniki (najbardziej obszernym w pracy - 32 strony) w poszczególnych podrozdziałach w sposób jasny i czytelny Autorka przedstawiła wyniki własnych badań ilustrując je dobrze opracowanymi tabelami, wykresami i schematami. Jest niewątpliwie bardzo dobrze przygotowana i zaprezentowana część pracy. Pierwszy podrozdział zawiera wyniki analiz rodowodowych, w kolejnym przedstawiono wyniki GWAS i dalej analizy pojedynczych polimorfizmów. W części poświęconej wynikom w obrębie genu ADAM23 (wyniki metaanalizy) pierwsze dwie strony (62-63) przedstawiają informacje które bardziej odpowiadają opisowi metod w części poświęconej właśnie metaanalizie. Uzyskane rezultaty Autorka przedstawiła w sposób logiczny, wyczerpujący i syntetyczny właściwie je interpretując.

Rozdział szósty to dyskusja uzyskanych rezultatów na tle badań innych autorów, i co bardzo cenne, Doktorantka poprawnie interpretując uzyskane rezultaty jednocześnie umiejętnie i logicznie wyjaśnia przyczyny różnic w badaniach własnych i wynikach innych autorów. W recenzowanych badaniach potwierdzone zostały sugestie wielu innych badaczy o bardzo złożonym charakterze tej choroby neurologicznej wskazując na jej specyficzny rasowo charakter. Dodatkowo wydaje się ona być uwarunkowana poligenicznie z sumującymi się efektami. W analizowanej rozprawie udało się zawęzić liczbę genów kandydujących, jako odpowiedzialne za to schorzenie, w rasie gończy polski. Były to następujące geny: DOK5; ADAM23, ARFGEF, PCHD9 z których tylko pierwszemu w piśmiennictwie przypisywano takie działanie. Autorka w badaniach zweryfikowała model najczęściej predysponujący do tej choroby w układzie genu DOK5 jako heterozygotyczny. Bardzo cennym rezultatem jest powiązanie z padaczką idiopatyczną pozostałych genów (ADAM23 i PCHD9). Wyniki istotne uzyskano nie tylko w analizie poszczególnych genów ale również w układach poligenowych. Autorce udało się wykluczyć z grupy genów kandydujących u rasy gończy polski gen ARFGEF, który zarówno w układzie monogenowym jak i poligenowym analizy nie wykazywał związku z padaczką idiopatyczną u tej rasy. Niewątpliwie dużą wartością rozprawy jest zastosowanie metaanalizy w odniesieniu do genu ADAM23 zarówno jako samego narzędzia w sytuacji gdy obserwowanych przypadków fenotypowych jest stosunkowo niewiele a także

dlatego że udało się wykazać oddziaływanie tego genu w układach poligenowych na częstość występowania padaczki idiopatycznej.

Wnioski - **rozdział siódmy**, w których Autorka przedstawiła efekty przeprowadzonych badań w postaci siedmiu punktów. Wprawdzie rozdział nosi tytuł wnioski ale faktycznie jest raczej połączeniem podsumowania (pkt 1, 2 i 3) i wniosków (punkty 5, 6 i 7) oraz stwierdzeń, które nie są ani podsumowaniem ani wnioskiem (punkt 4) bo ta obserwacja była podstawa przeprowadzenia badań (jak wynika ze wstępu).

4. Ocena merytoryczna rozprawy

Celem rozprawy doktorskiej mgr inż. Aleksandry Garbacz była analiza polimorfizmu w genach potencjalnie odpowiedzialnych za padaczkę idiopatyczną u psów rasy gończy polski.

Cel pracy przyjęty przez Doktorantkę został prawidłowo i właściwie sformułowany. Metodyka postępowania opisana w pracy może znaleźć zastosowanie praktyczne w identyfikowaniu osobników będących nosicielami padaczki idiopatycznej nie tylko w analizowanej rasie gończy polski ale również jest elementem szerszych badań umożliwiających poznanie podłoża genetycznego tego schorzenia u różnych ras psów. W przedstawionej dysertacji udowodniono złożoność i istotność podejmowanego tematu. Reasumując stwierdzam, że pod względem merytorycznym rozprawa nie budzi większych zastrzeżeń. Dysertacja przygotowana jest na dobrym poziomie edycyjnym z zastosowaniem nowoczesnych narzędzi. Uwagę zwraca estetyka pracy oraz czytelność i komunikatywność. Układ pracy jest logiczny i przejrzysty, a praca zredagowana poprawnie. Powyższe uwagi nie wpływają na pozytywną ocenę wartości merytorycznej pracy. Stanowi ona cenny dorobek naukowy Autorki w reprezentowanej dyscyplinie naukowej, a jej wyniki są ważne i interesujące zarówno z poznawczego jak i praktycznego punktu widzenia. Doktorantka wykazała się dobrą znajomością zagadnienia i umiejętnością prowadzenia prac naukowych o charakterze analitycznym. Praca wnosi oryginalny wkład do wiedzy z zakresu prowadzonych badań.

5. Podsumowanie i wniosek końcowy

Praca doktorska pt. „Analiza polimorfizmu w genach potencjalnie odpowiedzialnych za padaczkę idiopatyczną w populacji gończego polskiego” jest ciekawa zarówno pod względem naukowym jak i praktycznym. Przedstawiona do recenzji praca doktorska dotyczy aktualnych problemów związanych z badaniem podłoża genetycznego padaczki u psów połączonych z wszechstronną analizą właściwości genetycznych tej rasy. Niewątpliwą wartością ocenianej rozprawy jest wykazanie specyficzności rasowej w podatności na padaczkę rasy gończy polski co wpisuje się w ogólnie występującą specyfikę rasową tych uwarunkowań stwierdzoną u psów. Wysoko należy również ocenić wstępne zdiagnozowanie zależności poligenicznych tego schorzenia u badanej rasy co także wydaje się być częste u gatunku pies domowy. Na podstawie przeprowadzonej analizy treści pracy uważam, że Doktorantka dokonała trafnego wyboru tematyki swoich badań, a praca stanowi oryginalne rozwiązanie zagadnienia naukowego. Tak przedstawiona dysertacja nawiązuje do aktualnej wiedzy i praktyki, wnosząc do niej nowe treści. Cel rozprawy został sformułowany poprawnie, osiągnięty i potwierdzony wynikami. Przedstawiona przez Doktorantkę metoda może mieć właściwości wdrożeniowe, co wpisuje się w ogólną tendencję

prowadzonych badań naukowych, związaną z zastosowaniami aplikacyjnymi i wdrożeniowymi. Opiniowana rozprawa jest opracowaniem o dużych walorach poznawczych i ma charakter opracowania naukowego. Przygotowana została starannie i wyczerpująco omawia zastosowany aparat badawczy, przeprowadzone badania i analizy. Zaprezentowane w pracy wyniki badań są unikalne w skali krajowej, cenne zarówno z naukowego punktu widzenia, jak i zastosowań praktycznych oraz wnoszą elementy nowej wiedzy w dyscyplinie naukowej zootechnika i rybactwo. Zgromadzony w ramach realizacji pracy obszerny materiał badawczy może zostać wykorzystany do dalszej analizy naukowej. Autorka pracy – mgr inż. Aleksandra Garbacz wykazała się umiejętnością samodzielnego formułowania i rozwiązywania zadań naukowych na poziomie prac doktorskich i reprezentuje wysoki poziom wiedzy w dziedzinie tematyki rozprawy. W trakcie czytania pracy nasunęły mi się pewne wątpliwości i pytania wymagające wyjaśnienia, które zawarłem w niniejszej recenzji, ale które w moim przekonaniu nie obniżają pozytywnej oceny pracy. Sformułowane przeze mnie uwagi mogą w części wynikać z odmienności poglądów i różnych ocen omawianych zagadnień, a w części są zachętą do dyskusji w zakresie poruszanych kwestii. Wysoko oceniam poziom rozprawy oraz intelektualny wkład Autorki i nakład włożonej przez Nią pracy.

Biorąc pod uwagę sformułowane powyżej opinie wyrażam jednoznaczne stanowisko, że opracowanie Pani mgr inż. Aleksandry Garbacz pt.: „Analiza polimorfizmu w genach potencjalnie odpowiedzialnych za padaczkę idiopatyczną w populacji gończego polskiego”, spełnia warunki określone w *art. 187 ust. 1-3 Ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668 z późn. zmianami)* stawiane rozprawom doktorskim oraz mieści się w dyscyplinie zootechnika i rybactwo. Dlatego wnoszę do Rady Dyscypliny Zootechnika i Rybactwo Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie o przyjęcie rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Krzysztof Dąb